

KARJALAN KUNINGAS

KARJALAN KUNINGAS

4-NÄYTÖKSINEN
RUNONÄYTELMÄ

KIRJOITTANUT
EINO LEINO

HELSINKI
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ KIRJA

Kaikki oikeudet pidätetään.

TAMPERE 1917
ISAK JULININ KIRJAPAINO.

HENKILÖT:

LEMMES, Karjalan kuningas.

TURO, vanha tietäjä.

TARJA, hänen vaimonsa.

HELKA, heidän tyttärensä.

SORJO, sotapäällikkö.

AIRUT.

SUOMEN SULHOJA.

Tapahtuu vainajien karsikossa
Aluenjärven rannalla.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS.

1:nen kohtaus.

TURO

(yksin).

Juuttuvat jumalten neuvot:
tahdot kahdet taistelevat
kansastani, heimostani,
valon ja pimeyden vallat.

Kansa orjana asuvi
alla miekan muukalaisen,
vaativi vapauttansa,
vaan ei tiedä, kuinka, konsa.

On enne ikuinen: eipä
kansan kohtalot kohoa,

ellei synny syytön sulho,
helmi heimoni kipujen,
uros juuresta jumalten,
Ukon poika, Äijön lapsi,
joka ottavi omaksi
kärsimykset kansan kaiken,
kantaa ne kavahtamatta,
tuopi syyttömän sydämen
uhriksi Ukon vihalle,
Ajatarten alttarille.

Ja on enne toinen enne:
maan ei valkene vapaus,
ellei nouse neiti nuori,
ylene vihanta virpi,
kaunis laaksoista Kalevan,
pyhäpäivä tuntureilta,
jok' ei suostu sulhasihin,
suostuvi Ukon pojalle,
astuvi suvisna yönä
aaltoihin Aluenjärven,
jouahtavi joutseneksi,
uinahtavi ulpukaksi.

Nuo on entehet.

Satutti

Sallimus salaperäinen:
pojan löysin lehtotieltä
vierellänsä vaimo valju,
iskemä Ukon vasaman,
kuollut lasta synnyttäissä,
lapsella Ukolta leima,
rinnassa salaman merkit.

Korjasin kotihin koidon,
riemu huusi rintaluista:
»Tästä kasvavi Kaleva!»

Poika suureksi sukesi,
miestyi muita mieltivämpi,
virkoi muita viisahampi,
mutta myös murehtivampi;
tiesi tiedot, taisi tait,
kaikk' oppi opettamatta
luonnon luottehet lujimmat,
maan, taivon, sydänten synnyt,
kuin ois jo elänyt ennen,

tuhat kerrat täällä käynyt,
näitä tähtiä tähynnyt,
nähty näitä ihmisiä.

Yht' ei tainnut hän: hymyillä,
yht' ei tiennyt: heimoansa,
Taattoa pihoilla pilven,
Maammao povessa mannun.

Ei taida, tajua noita
tänä päivänä pätöisnä,
mainivi kotona meitä
taatoksensa, maammoksensa,
miettivi rypyssä otsin
elämänsä ongelmata.

Minäpä enemmän mietin,
tuota tutkin, tunnustelen,
milloin on hetkensä herätä,
tuokionsa julki tulla
Karjalan kuninkahaksi,
kaiken vallan vartiaksi.

Tuo on pulmani.

Satutti

Sallimus salaperäinen,
on tytär minulla nuori,
armas niinkuin aamunnousu,
jok' ei suostu sulhasihin,
suostuisi Ukon pojalle,
jos ei veljenä pitäisi,
sukulaisna suuteleisi.

Sanan jo ankaran sanonko,
jouahutan jousen tuiman,
julistan sukunsa suuren
yläisistä taivahista,
panen kansan kaitsijaksi,
vyötän kalvalla Kalevan
vihan tulta tuiskamahan,
vainon tulta valkkamahan?

Ja sanonko sanani toisen,
päästän toisen surmansolmun,
naitan hälle neien nuoren,

annan Helkani heleän
uhriksi Ukon pojalle,
alliksi Aluenjärven,
syötiksi uron sydämen,
sankar-lemmen leikkilöiksi?

Sydän on syöpä sankarien,
veri jättien vetävä,
kosken kuilua kovempi,
syksyn merta syöverimpi.

Toki lastani rakastan.

On kuin ois mulla salama
kummassakin kourassani,
pantu maailmanpaloksi —
valkutanko valkeata?

Entä jos erehdyn? Entä
vielä ei jumalten juhla?
— Ken siellä?

2:nen kohta.

TURO, TARJA.

TARJA.

Sinua etsin.

TURO.

Etkö tiedä entisestä:
ei sinulla siellä paikka,
missä on tietojen tohina.

TARJA.

Tiesin paikan.

TURO.

Siis pakene!
Aika on jumalten aika
tuta mun humusta tuulen
äänet Äijön, äänet Tuonen.

TARJA.

Ajankin totisen tiesin.

Tuosta tulleeeni tajuat
asiassa ankarassa.

TURO.

Siispä se välehen virka,
välehemmin väisty täältä!

TARJA.

Sorjo on tuvassa tuolla,
tahtoisii Turon tavata.

TURO.

Voipi varrota. — Oliko
tuo sun ankarin asias?

TARJA.

Myös on muuta mielessäni:
haastella halasin sulle
lajistamme, lapsistamme —

TURO.

Yksi on sinulla lapsi,
Tyttö tyhjä!

TARJA.

Sulla kaksi
kaunista imettämääni,
vaikk' ei varsin kantamaani —

TURO.

Mitä heistä?

TARJA.

Virkan heistä
sulle viimeisen sanani:
vaikka vienetkin minulta
mieronlehden, Lemmes-kullan,
et riistä emon tytärtä,
Helkoa heleähiusta.

TURO.

Vienet? Riistä? En tajua —

TARJA.

Sen varsin valehtelitkin!
Tuota arvalta kyselet,
tuota tutkit yöt ja päivät,
hetkeä jumalten juhlan.

TURO.

Olen tietäjä Kalevan:
teen sen, täytän tehtävääni.

TARJA.

Murhan on sinulla mielet:
aiot uhrata omasi,
lainata utuisen lapsen
heimosi lunastimiksi,
Luojasi lepyttimiksi.

TURO.

Tuon jos tiennet, niin iloinnet
kunniaista korkeasta
olla maammo marras-immen,
kantaja pyhän kapehen.

TARJA.

Tuvat itken tulvillensa!
Enkä anna ainoaani,
työnnä Helka-tyttöäni
suuhun julmien jumalten.

TURO.

Vaimo, kieltäsi varaja
kuollehien karsikossa!
Pyhä on paikka.

TARJA.

Ei pyhempi
kuin tunne povessa tässä!
Kyllä tunnen kyllältäni,
tunnen ma Turon jumalat,
aallotkin Aluenjärven:
vesi raskas niinkuin rauta,
laine kuin sininen lyijy,
kantavi kävelijänsä
väylälle väkevän Tuonen,
tuossa syttyvi tuleksi,
leimahtavi liekkilöiksi,
suitsuaa suvisna yönä
kohti päivän korkeutta,
polttavi poroksi sielun,
sytevi sydämen nuoren,
tuhkan tuulehen ajavi,
varjon maille vainajien.

Niin meni emokin ennen —

TURO.

Oisit myöskin itse mennyt
ilman miestä, miehelätä,
Turon mahtavan tukea.
Tuota muista!

TARJA.

Tuota toivon
turvoa elin-ikäistä
myöskin Helka-tyttärelle:
Sorjo on tuvassa tuolla,
neittä naiseksi kosivi.

TURO.

Vaimo, sua varoitin: ällös
astu tiedon tietämättä
minun ja kuoleman välille!
Kerran sun pelastin. Totta,
toinen kerta kuolon kerta.

TARJA.

Menenkin Manalle ennen

kuin yksin kotihin yövyn
Turon hirmuisen tupahan,
pirttihin pimeän miehen,
lapsetonna, lemmetönnä
niinkuin kankahan karahka!
Tunnen ma, Turo, sinutkin,
sinun synkän miehuutesi:
koska et kohonnut itse
Karjalan kuninkahaksi —

TURO

(hervittäväällä äänellä).

Vaiti, vaimo! —

(Pitkä vaitiolo.)

Et älyä

mieltä miehen suuritiedon,
vaikk' ei vertaisen jumalten.
On tosi, uneksin joskus
tulla heimoni tuleksi,
hiileksi Kalevan kansan,
kaipuuksi pyhän vapauden.
Lien liekki salainen ollut,
vaan en leimaus Ylimmän:

ollut en kuningasverta.
Puuttui uskoa minulta,
uskon kanssa uskallusta,
varmuutta valon ikuisen.
Siks älä imehdi, vaimo,
jos ma toivon toisahalta
uskojata tuon uneni,
tekijätä tuon tekoni.

TARJA.

Toivot Lemmeksen tekevän?

TURO.

Toivon suuria hänestä,
miehestä mitattomasta. —
Uskonet Ukon pojaksi?

TARJA.

Uskon oudon saalahaksi.
Pitänyt omana olen,
sylissäni sylkytellyt,
lähelläni lämmitellyt,
painanut liki povea;

lie ollut viluinen parmas,
kun ei tuntenut tutuksi,
ei kuin äidin ääni soinut,
kun ei vastahan hymynnyt,
kohti katsoi silmin suurin,
ilmehin ikikysyvin,
kasvoi kylmänä minulle,
miestyi umpimielisenä.

TURO.

Merkki tietäjän tulevan!
Se on poika Päivän poika,
kaiken Karjalan kuningas.

TARJA.

Lemmes maan kuninkahaksi?

TURO.

Tuota oudoksut? Oleta:
isänsä kuningas oisi,
mistä löytäisit urohon
uljahamman, mistä miehen
varreltansa valtiaamman,

rungoltansa ruhtinaamman,
pää kuin tunturin petäjän,
katse kuin kuningaskotkan?

TARJA.

En puhu pojan näöstä,
haastan halvasta suvusta
löytölapsen, tien tekemän,
mieronlehdon liekuttaman.

TURO.

Puhut juuresta jumalten,
kannasta Kalevan kuulun!
Enkö virkkanut visusti,
kun hänet kotihin kannoin,
syntyänsä synnitöntä,
alkua Ukon-alaista
itse ilman valkeasta,
vaajasta sinisen sähkön?
Enkö näyttänyt sinulle
rinnastansa rohkeasta
tulen syntymäsijoja,
kirjoja jumal-kipinän?

TARJA.

Liet visusti virkkanutkin,
oikeinpa osoittanutkin!

TURO.

Vaimo, miks epäilet? Etkö
kuule kuusien puhuvan,
Haamutarten haastelevan:
»Kauan on Kaleva kuollut,
maannut maassa Ukrin mahti,
virunut Vipunen yössä,
ammoin lähti Väinämöinen,
heitti heimonsa omansa
orjaksi isäinsä maalle,
polut orjan polkemahan,
orjan kaunat kantamahan,
vierasta kumartamahan,
käskijätä kärsimähän;
kansa vaativi vapautta,
ken kansan vapahtajaksi?»

TARJA.

Puhuvat, huhuelevat

rinnassani toiset äänet,
äänet ehtoisan elämän. —
Sorjokin on mies sokea!

TURO.

Sorjo on sotien mies,
vaan ei hengen valtakunnan. —
Mutta tuossa hän tulevi.

TARJA.

Sorjo?

TURO.

Ei, vaan mun iloni,
toivoni toteuttaja:
Lemmes, Karjalan kuningas!

TARJA.

Otsalla pimeä pilvi.

TURO.

Se on sankarin ajatus,
suurien tekojen terhen.
Tuollaisna sinut ma tunnen,
tuollaisna sua rakastan!

TARJA.

Miellyttäis hän myös minua,
toki on hän toisen lapsi,
lehtotieltä löytämäsi,
korpitieltä koppomasi.
Tee, mitä halajat hälle:
mull' on yksi Helka heljä.

3:s kohtaus.

TURO. TARJA. LEMMES.

TURO.

Terve, Lemmes lempimäni!
Miksi metsiä kävelet?
Mietitkö elon syvyyttä
vaiko kuolon korkeutta?

LEMMES.

Terve teille vanhempani!
Tuumin kohtalon kovuutta,
kataluutta kaiken mietin,
julmuutta jumalten tahdon,
pitkän niinkuin pilven puukko.

TURO.

Putosiko päälakehen?

LEMMES.

Puhkaisi poven minulta,
halkaisi sydämen synkän
tulikirves taivahasta,
tappara verenpunainen;
en nyt tiedä, minne mennän,
kunne, koito, kulkenenkin
tulen tuimissa vihoissa,
rienoissa palavan rinnan.

TURO.

Ohoh urosta onnetonta!
Paljo on hyytä pohjolassa,
veressä viluisen kansan;
kourin huurretta kokoa,
jäähyttele jäällä tuolla
tuskasi tulipaloo:
karkenetpa karskimmaksi.

TARJA.

Lienet karski liiatenkin.

Ei ole sydäntä sulla.
Moitit kohtalon kovuutta,
lietkö itse lempeämpi
lemmelle oman isosi,
äänelle oman emosi?

LEMMES.

Ällös, äitini vihastu!
En minä sinua moiti
enkä laita laatijaani,
itse moitin itseäni,
inhoan sieluni sisintä,
kun on musta niinkuin muuri,
kun on paksu niinkuin paasi,
kun sakea niinkuin sappi:
oisi miekka nyt minulla,
tekisin tihua työtä!

TURO.

Saat vielä hyvänkin miekan
sankar-töitä tehdäksesi. —
Vaan mikä mielesi sapetti?

LEMMES.

Lie jo ollut alkuansa. —
Oi isoni, oi emoni,
voip' on valtavanhempani!
Ette tunne tuskiani,
ääntä kiusatun älyä!
Uskotte minut jaloksi,
urhoksi viattomaksi,
sankariksi syyttömäksi,
joka mietin miesten töitä,
ääntä kuuntelen isien,
suvun sorretun säveltä,
Väinämön vapauden virttä,
kunnahista kuuluvata,
karsikoista kaikuvata,
vesistä vihisevätä,
laineilta laulavata,
koskista kohisevata,
vuorilta jylisevätä,
tuota ääntä hallan heimon,
tahtoa talvisen sukuni
itsekin isäntä olla
kerran aatransa alalla,

käyðä kerran pystypäänä,
mielellä vapahan miehen
oman pellon pientareita,
oman pihlajan pihoja.

TURO.

Niin on aivoni ajatus.

LEMMES.

Oi isoni, oi emoni,
voip' on valtavanhempani!
Kuulen kumpujen sävelet,
tahdot kuolleiden tajuan,
myös ehdot elävienkin,
kutsumuksen kuolon-tyynen,
vaatimuksen vuoren-vankan.
Toki kuulen toiset äänet
pohjasta oman poveni,
kovat kuin kohtalo kirotun,
julmat kuin jumalten loihtu,
tylyt kuin Salliman salamat,
joit' ej karta kuolevainen.

TARJA.

Lemmes-kulta, kuopus-kulta!
Tuskinhan sinua tunnen.
Hirmun on hiilut silmissäsi,
surman suitsut pääläella —

LEMMES.

Oi isoni, oi emoni!
En nyt liene entisenne,
Lemmes-kulta lempimänne,
kuopus-kulta vaalimanne ;
tuli on tullut, liekki lyönyt,
kulo kulkenut väkevä,
kimmonnut kiro kivinen,
paha paatinen pudonnut
verehen vikojen miehen,
mielehen tihuntekijän!

TURO.

Nuo mitä puhuvat sulle
äänet pohjasta povesi?

LEMMES.

Tuskin uskallan sanoa

tuota itse itselleni,
haastaa sieluni halua,
paahdetta poveni pätsin,
kun on tautini tavaton,
kipu ennen kuulumaton,
virhi muille virkkamaton,
syy synkkä, selittämätön,
häpeä hävittämätön,
sydänherja heltimätön,
rinnan rutsa riipimätön,
nimetön, sanaton saasta:
haastaisinko huonehessa,
huone päälleni putoisi,
luonnon suuressa salissa,
luonto kaikki kauhistuisi,
alla kasvon Kaikkivallan,
kääntyisi Jumalan kasvot
päältä pään polonalaisen,
kiireeltä kirojen miehen!

TURO.

Niinpä haasta kuollehille,
kummun heimolle helise

synkeä sydänsatusi!
Saanet sääliä Manalta,
armahdusta nurmen alta.

4:s kohta.

LEMMES

(yksin).

Lemmin, herja, heimoani,
hellin Helka-siskoani,
rakastan emoni lasta
liekillä rikollisella,
kipinäällä kielletyllä!

Etkö jo jyrähdä taivas,
järkähdä ikuinen manner?
Mitä varrot vielä, Tuoni?

Turmanko tuleentumusta,
tähkäpäänkö täyttymystä,
viljan herjan heilimistä,
Häijyn siemenen satoa?

Turhaan sa odotat tuota;
ennen kaadun kalvan teille,

miesten miekkojen terihin,
kuin, kurja, kotihin jäänen
tämän myrkyn keitântähän,
kyyn tämän kähisentähän,
Syöjätärten syljentähän,
surmaksi oman sukuni,
Helka-lapsen liiatenkin!

Esirippu.

TOINEN NÄYTÖS.

1:nen kohta.

LEMMES. SORJO.

SORJO.

Terve! Terveiset sinulle
sulhoilta väkevän Suomen.

LEMMES.

Mitä uutta!

SORJO.

Uskomaton
info maassa on virinnyt,
kansassa kohu vapauden.

Kohta on korpi valmihina:
kansa kaikki on aseissa!

LEMMES.

Aseissa sanan ja taian?

SORJO.

Ei, vaan surman ja teräksen!
Vireess' on Kalevan jousi,
kalpa huotrasta vedetty,
veitsi kostohon koholla,
torvet on torahtamassa,
valkeat välähtämässä,
arpakirjat kiertämässä,
keräjät keräytymässä.
Tulleet on tuhantisina
Lapin lapset, Pohjan poiat,
Suu-Pohjan väkevät sulhot,
Kainuun sankarit totiset,
Savon sukkelat urohot,
jäämit jäykät, jäkkä-niskat,
Karjalan verevät veiot,
Turun miehet turpeammat.

Kaikki on kansa valmihina
Iijoelta Imatran suille,
Pällinkorvalta Kolille,
Lapinmaasta Laatokkahan,
ei puutu mitänä muuta,
puuttuu yhtä kansan päätä,
kansansa kokoajata,
kansan soihdun kantajata,
joka kaikille näkyisi,
yltäisi ylitse muiden
päästä päähän Suomensaaren,
poikki myös Viron vesien.
Kaipaa joukot johtajaansa!

LEMMES.

Eikö muuta?

SORJO.

Tuon tajuan
sanan synkän, armottoman:
tuó on kansamme kirous!
Nyt jo riitojen ritinä
käy pitkin Kalevan maata

kuin kyy kulossa taikka
sisilisko louhikossa ;
kukaan tahdo ei totella,
kaikki olla käskijöinä.

LEMMES.

Siis miks et sinäkin kāske?

SORJO.

Olen päämies ma sukuni,
vaan en pää Kalevan kansan!
Ei kuulla minuista miestä
kansan parhaiden parissa.

LEMMES.

Kuitenkin tapella taidat?

SORJO.

Isken niinkuin ilman kokko!
Toki uskon, kohtapuolin
painavi minun sanani
ehkä rahtuista enemmän
vaa'assa vakavan hetken.

LEMMES.

Niinkö?

SORJO.

Saatan sen sanoa:
aukeni tuvassa tuolla
äsken taivahat minulle,
auvo taivon akkunasta,
onni ilmojen ovesta.
Lemmes! Ma rakastan —

LEMMES.

Niinkö?

SORJO.

Rakastan rajattomasti,
hellin Helka-siskoasi —

LEMMES.

Niinkö?

SORJO.

Hämmästy! Nimeän
sulle seikat kuin ovatkin:
kihlasin tuvassa tuolla
äsken kaunoisen kapehen.

LEMMES.

Ja Helka?

SORJO.

Punehtui ensin
niinkuin puola kankahalla,
sitten kalpeni —

LEMMES.

Jumalat!

SORJO.

Ne on neien miel' aloja!
Niin sen äitinsä selitti.

LEMMES.

Eikö hän virkkanut mitänä?

SORJO.

Ei! Emo puheli. Taatto —

LEMMES.

Turo?

SORJO.

Katsoi tutkivasti,

alta kulmien kyräili.
Tarkoituksensa tajusin.
Turot on sukua suurta:
tasattava taistelolla
tuo on arvojen erotus,
voitettava voittelolla
kukka kuulujen kylien.

LEMMES.

Siksi tahdot nyt tapella?

SORJO.

Varron niinkuin vartiota
huomenen hyvin tulevan. —
Lemmes! Lemmitkö sinäkin?

LEMMES.

Minä? — Mistä mielehesi
aatos järjetön jysähti?

SORJO.

Puhun ilman aikojani,
kun on paisuva poveni.
Jospa jo saisimme sotia!

LEMMES.

Kaatumista et kavahda?

SORJO.

Sorja on soturin kuolo!
Se on kukka kuolon kukka
kuin lempi elämän kukka:
puhkee sankarin povesta
punaruusut kankahalle,
kertoo kerkeän tarinan
kesä-yöstä pohjolassa,
armaan nuoruuden ajasta,
ijästä inehmonlapsen.

LEMMES.

Olet miesi onnellinen.

SORJO.

Onnitelloskin minua,
kättele kädellä veljen
sukuhun isäsi suuren,
ylimmäksi ystäväksi,
langoksesi laatusiksi.

LEMMES.

Olkoon onneksi.

2:nen kohta.

LEMMES. HELKA.

LEMMES.

Haetko

Sorjia?

HELKA.

Sinua etsin,

Lemmes, viljonveljyeni.

Lienkö saapunut pahasti?

LEMMES.

Pahoin teit, pahemmin tehnet,
jos palajat.

HELKA.

Turha tytti!

Taaskin mursin miel'alasi.

LEMMES.

Liät sen muinen murtanunna. —
Sorjoko sinut lähetti?

HELKA.

Taaskin Sorjo! — Miks minulle
miestä mainitset alati,
jota tuskin tunnen?

LEMMES.

Tullet
vasta tuntemaan paremmin,
kun maannet majassa Sorjon,
Sorjon vierellä venynet!

HELKA.

Olet tuhma!

LEMMES.

Siks sinulle
toistelen nimeä tuota,
kun olet Sorjon kihlaneito,
Sorjon kaupattu kananen!
Sorjon on kullat kulmillasi,

Sorjon käädyt kaulallasi,
Sorjon sormukset käsissä,
Sorjon päärlýt päälaella,
kaikki on Sorjoa sinussa,
Sorjon mointa morsianta.

HELKA.

Äiti mun koristi äsken,
vaikka vasten tahtoani,
miehen vierahan koruilla,
urhon oudon antimilla.

LEMMES.

Äiti kauppasi kanasen,
isä katsoi kaupan päältä.
Se oli siskosta tarina!

HELKA.

Lemmes, viljonveljyeni,
sääli, säästä jo minua
kielen kitkerän sanalta,
mielen pienen pistoksilta!
Näethän, sattuvat sanasi,
vettyvät minulta silmät —

LEMMES.

Sisko, anna anteheksi!
Veli on sinulla synkkä.
Pidä houkan haastelona,
mielipuolisen puheina!

HELKA.

Veli on minulla armas
niinkuin auringon hymyily,
vaikka peittyikin välistä
varjoihin pimeään pilven.
Mikä mielesi pahoitti?

LEMMES.

Synkkenin sinusta kuullen
kumman Sorjolta sanoman.

HELKA.

Taaskin Sorjo! — Etkö soisi
minun miehelle menevän?

LEMMES.

Lie sun pakko. — Mut parempi

ois sun olla syntymättä,
kasvamatta, kukkimatta,
kauniiksi koristumatta,
ettet kiehtoisi veriä,
miehen mieltä vietteleisi
siinnolla sinisen silmän,
puunnolla punaisen huulen,
ihon valkean ilolla,
varren nuoren notkunnalla!

HELKA.

Lemmes! — Kun puhelet, veikko,
sukkamieleksi sinua
voisi luulla —

LEMMES.

Niin olenkin!

HELKA.

Sukkamieli siskostasi!

LEMMES.

Mustasukkainen sinusta

joka kankahan kukalle,
kauneudestasi kateinen
joka rannan ruohikolle,
itara ihanastani
joka lahden lainehelle,
saita siitä, jot' en saanut,
koko maailman menolle!
— Niin olenkin!

HELKA.

Oudot mulle
on sanasi — /

LEMMES.

Toivon, eivät
tuttavammiksi tulisi.
Tuska on minulla, tuska —

HELKA.

Miksi tuska?

LEMMES.

Kun jumalat
julmat kielsivät minulta,

minkä suovat köyhimmälle,
köyhimmälle, kurjimmalle:
lemmen ylpeän, iloisen,
onnen armaansa omata,
riemun nähdä rinnallansa
ystävän ylimmän riemu!

HELKA.

Saanet kaikkikin kokea,
kun rakastut —

LEMMES.

Rakastut! Onko
mulla vaalia vapaata?
Olen orja lemmen orja,
vanki tuntehen tulisen,
jok' ei sammuu eikä tummu
ennän kuin tuvilla Tuonen.

HELKA.

Nyt alan minäkin olla
mustasukkainen sinusta.
Ken on vienyt veljen multa?

LEMMES.

Kenpä siskoni kadotti?

HELKA.

Olenhan omasi yhä.

LEMMES.

Sorjon morsian olethan,
aiothan aviohonsa.

HELKA.

Aion — enkä aio.

LEMMES.

Kuinka?

HELKA.

Annoin vain asian mennä,
kun oli pitkälti pitoihin,
kauan häihin, karkeloihin.

LEMMES.

Mennä nuoren nuoruutesi?

HELKA.

Kuitenkin lakastun, kukka,
kesälehti, kellastunen,
surkastun, suvinen heinä.
Voin sen heittääkin samalla.

LEMMES.

Miehelle, jota et lemmi?

HELKA.

Lemmin tai en lemmi: tiedät,
Turon on talossa tahto.

LEMMES.

Mutta tahtosi omasi?
Mitä itse mielit, sisko?

HELKA.

Ja sinä mitäpä mielit?

LEMMES.

Jos oisi minulla valta
kuin on mieli. —

HELKA.

Miks et jatka?

Soisi et Sorjolle minua?

LEMMES.

En.

HELKA.

Ja miks et?

LEMMES.

Kun minulle

sitten jäisi vain suruni,
sydän-yöni yksinäinen,
yöhön autiot salamat
vain kivun, kateuden, tuskan.

HELKA.

Jäähän lempesi sinulle,
kassapääsi katsomasi.

LEMMES.

Ei.

HELKA.

Silti sanelit äsken —?

LEMMES.

Helka! Miks kyselet?

HELKA.

Sulla

eikö ystävää ylintä?

LEMMES.

Ei kuin yksi: Helka-sisko.
Sinua, raukka, ma rakastan,
sinua, kurja, ma kujerran,
sinua, herja, ma helisen —

HELKA.

Olet myös armahin minulle
tämän ilman kannen alla!

LEMMES.

Ah, sanat suloiset! Jospa
saisin kuunnella ijäti
niiden sointujen soreutta,
kajahuksen kauneutta

ilman tuskan tuntematta,
tunnon vaivan vääntämättä!

HELKA.

Lie ei väärin, jos pitänen
verevästä veljestäni,
minä sinusta, sinä minusta,
kumpikin ylitse muiden.

LEMMES.

On lupa sinulla siihen.

HELKA.

Ei sinulla?

LEMMES.

Ei minulla.

HELKA.

Tuota en tajua. — Eikö
lupa lempiä sinulla
sisartasi sirkeätä?

LEMMES.

Ei.

HELKA.

Mik' ihme, kun minusta
se juur' on luvallisinta!

LEMMES.

Entä jos lempisin sinua
lemmellä luvattomalla?
Entä jos hehkuisin sinulle
hehkulla rikollisella?
Entä jos oisitkin minulle
enemmän kuin maa ja taivas?

HELKA.

Sulkisin sinut sylihin,
oisin yhtä onnellinen!

(Syleilevät).

LEMMES.

Helka!

HELKA.

Lemmes! Sua rakastan —

LEMMES.

Leimua Jumalan taivas!

HELKA.

Suulle suutelen sinua
veljenäni, sulhonani,
minä mun paremmin mielit.

LEMMES.

Kuolkamme!

HELKA.

Kerallas kuolen.

LEMMES.

Siis olen rakas sinulle?

HELKA.

Olit jo minulle armas
ammoin lasna leikkiessä,
ajan ainoa huvitus
veljenäni vierieessä;
lienet kahta kallihimpi

mulle surman sulhosena,
mielen ainoa ajatus
kumppanina kuolemassa.
— Sorjo!

LEMMES.

Pois! Pakenen häntä
vaikka Hiiiden hinkalohon.

HELKA.

Hän on jo havainnut meidät.

3:s kohtaus.

LEMMES. HELKA. SORJO.

SORJO.

Morsioni, mielittyni!
Täältähän sinut tapasin,
tuolta ma tuvasta etsin.

HELKA.

Tupa tuntui ahtahalta.

Löysin veljeni verevän,
haastoin hälle huoliani.

SORJO.

Huolia kesäisen kiurun,
peipposen pesäsuruja?
Niitäpä minäkin mietin,
vaikk' on mieleni iloinen,
noita huolia elämän,
edessäni aukeavan:
noita aamun autereita
miehen pellolle menevän,
noita illan terheniä
miehen metsältä tulevan,
kerran keskipäiviäkin
urhon lounaalla lepäävän,
joll' on tuttava tuvassa,
nainen kaunis kainalossa,
leipoja makean leivän,
paitakankahan panija,
takkahan tulen tekijä,
kyljen kylmän lämmittäjä —

LEMMES.

Ei, tätä en enempi kestä. —
Kiros ja kuolema!

4:s kohtaus.

HELKA. SORJO.

SORJO.

Kuhunka
hän pakeni. Miks? Minua?

HELKA.

Taikka sun sanojas.

SORJO.

Niinkö?
Lausunut jotakin lienen
häijyä, sopimatonta?

HELKA.

Liiankin somat hänelle
saattoivat sanasi olla.
Tuosta tuska!

SORJO.

En tajunnut.

Mies olen miekkoinen, sanelen,
mitä sylki suuhun tuopi,
muun ma maailman unohdan,
ystävätkin yksinäiset.
Lemmes raukka! Et rakasta —

HELKA.

Tuot' ei tiedä tarkallehen.

SORJO.

Eikö? Oot jotakin kuullut?

HELKA.

Arvelen —

SORJO.

Ajattelepas!

Jos me häitä hankkisimme
ajoin yksin —

HELKA.

Ystäväni!

SORJO.

Sep' oisi somoa vasta!
Sisar on minulla nuori,
niinkuin luotu Lemmekselle,
heille kaasoksi rupean,
puhelen sulalla suulla,
saamme häät saman-ikuiset,
ilot yhden-aikahiset.

HELKA.

Jo lopeta! Luulen, että
naitat jo inehmot kaikki.

SORJO.

Turha tuota ihmetellä!
Onneni oman halaisin
koko maailman omaksi.
Niitä häitä tanhutahan!
Kutsutahan vierahiksi
viidet, kuudet kihlakunnat,
sovitahan, soittajiksi
kaiken Karjalan parahat,
pannaan pöydät notkumahan,

pirtin palkit painumahan,
ikkunat iloitsemahan —

(Torventoitotuksia.)

5:s kohta.

HELKA. SORJO. TURO.

TURO.

Aika on iloita vasta,
kun on voitto voitettuna,
häistä haastella häpeä,
kun ei lyöty vainolainen!
Sota on noussut Suomenmaassa,
syttynyt synkissä saloissa,
kylät laajalti palavat
partailla tuhanten vetten,
vainoliekit loimottavat
Laatokan lahenperiltä,
sotapurret soutelevat
ympäri Suvannon saaren.
Vihollinen Viipuria
mieli polttaa jo poroksi,
tuhkana Turun on linna,

rantalinnat raunioina,
hävitty Hämeen linna,
Savonlinna saarrettuna,
linna Oulun jo otettu,
kaapattu Kajaanin linna,
viety meiltä Vienan linna,
lyöty meiltä Lieksan linna —

SORJO.

Siis lie nyt minulla lähtö!
Riennän kansani rivihin
kera kansan kaatumahan
taikka taiston voittamahan,
voitosta palajamahan
mahtajana maan ihanan,
sulhona vapahan Suomen.

HELKA.

Mene Luojasu luvalla,
Kaikkivallan vaatimalla —
terveenä takaisin tulos!

(Torventoitotuksia.)

6:s kohta.

HELKA. SORJO. TURO. TARJA.

TARJA.

Mikä on meteli maassa?
Soi torvet saloilta, kalvat
kalskuvat petäjiköistä,
puuntavat ylitse puiden
merkkiliekit kukkuloilta —
(Torventoitotuksia.)

7:s kohta.

EDELLISET. AIRUT.

AIRUT.

Jo tulevat Suomen sulhot,
kaiken Karjalan urohot,
saapuvat sataisin säilin,
kypärin kymmenintuhansin,
tahtovat Turon tavata,
tunnuksen häneltä saada.

TURO

(haltioituen).

Nyt on Suomen suurin hetki!
Tätä ne vartoivat isätkin
kirvesvartta vuollessansa,
tätä ne tähysi äidit
vääressänsä varttinätä,
meidän lasna lattialla
eessä polven pyöriessä,
huuruten hufun hyväisen,
sattuen sanan ja tarun;
tätä liesi liekkaeli
pärevalkea puheli,
puhteina pimenevinä,
hämärien hämmetessä,
tuvan uksen tummuessa,
talvipäivän sammussa,
kuuhuen tupahan tullen,
kuusten katsoissa sisähän,
kinoksien kimmelfäissä,
otavan ojentuessa
yllä yöllisen lakeuden,
päällä maan, joen ja järven;

tätä se kohisi korpi
nuotiolla nukkuessa,
tätä lauloi kuusen latvat,
jonk' oli juurella asunto,
tätä kukka kuiskaeli,
heinä himmeä helisi,
itkivät ihanat nurmet,
karsikot talon takana,
valkamat venosinensa,
tämän hetken heijastusta,
tämän koston kangastusta,
tämän tuomion tuloa,
tämän torven toivotusta.

(Torventoitotuksia.)

8:s kohtaus.

EDELLISET. SUOMEN SULHOT.

TURO.

Tää oli ensi aatoksemme,
minkä taattomme opetti,
tää oli ensi tuntehemme,
minkä äitimme imetti,

tää oli suvulta muisto,
koska vierimme kotoa,
tämä helmi heimoltamme
tullen outojen oville;
pient' oli, ahdasta elämä,
oli aava aatos meillä,
ei ollut leveä leipä,
oli laaja tunnuslause
kerran koitosta kevähän,
voitosta vapauden aamun
näillä raukoilla rajoilla,
niemillä nimettömillä,
näillä nälkähalmehilla,
hallan syntymäsijoilla.
Tätä ne tarkoitti tekomme
kotapuita kaatessamme,
tätä ne uskoivat unemme
maailmalla maatessamme,
tää oli sydänten soihtu
sydämien syttyessä,
tämä aivojen ajatus
sulhon suuta antaessa,
tämä mieli morsiamen

kangaspuita kaiuttaissa,
tämä taaton, maammon tahto
perhettä perustaessa,
että säilyisi säkene,
pysyisi pyhänä maassa,
mahti vanhan Väinämöisen,
kantele vapahan kansan,
kieli kirkas kuin kipinä,
sulo, soipa Suomen kieli,
mieli kuin meri avara,
syvä, suuri Suomen mieli,
viisaus ijänikuinen,
pyhä tieto taivahisten,
hurskaus, jumalten huntu,
tapa vanha vanhempien,
muisto menneistä ajoista,
usko uusien tulosfa,
vakaumus suvusta Suomen,
Suomen suuresta kesästä,
kerran kukkivan kukasta
armaassa isien maassa.

(Yleinen liikutus. Torventoitotuksia.)

Tää oli pyytemme parahin

parahinta pyytessämme,
tämä toivo kansakunnan,
kun se kauneinta halasi,
kun hehkui heleintänsä
henki pohjolan rämeillä,
kun pyrki pyhimpähänsä
näillä ilmoilla inehmo.
Tätä painoi aatrankynsi
pohjolan kiviuhäkehen,
tätä lempi leimahteli
Suomen suurien urosten,
tämän eestä ne elivät
miehet miekan, laulun, tiedon,
tämän eestä ne kävivät
kärsimähän, kuolemahan.
Tämä on ollut oppahana
kansan poljetun polulla,
tämä heimon hengen tähti
sorrion, vainon vuossatoina,
kun ei kukko kiekahnut
piirissä pitäjän viiden,
ei soinut inehmon ääni
penin kuuden kuulumilla,

kiekui vain punainen kukko,
kaikui pakkasen pakinat
korvessa kohisevassa,
raunioilla rakkahilla.
Tämä tuomio tuleva,
tämä päivä kansan koston
kauan on salassa piillyt,
yössä Salliman ylennyt,
ajan kohdussa asunut,
siinnyt luona Luojan suuren,
luottanut lunastajaansa,
vartonut vapahtajaansa,
jyskänyt julistajaansa,
pärskähellyt päästäjäänsä,
niinpä tuomari tulikin,
niinpä koitti koston päivä.

(Torventoitotuksia.)

9:s kohtaus.

EDELLISET. LEMMES, mykkänä.

TURO.

Ellei *nyt* sukuni suurru,

ellei rohkene rotuni,
ellei nouse nyt elävät,
kuollehetkin kunnahista,
pellostä peri-isännät,
mahtajat raosta mannun
sorumme soraläjäksl,
murrumme mutaperäksi;
jätämme tarinan yksin
yöhön aikojen etäisten,
heimosta perillä Pohjan,
Suomen muinaisen suvusta,
jok'ei nähnyt aurinkoa,
näki unta auringosta,
kuullut kutsua elämän,
kuuli kutsut kuolon kellon,
arvannut ajan menoa,
arvasi ijät ikuiset,
joka lauloi Väinön laulut,
itkut Inkerin hyrisi,
vieritti Virosta virret,
toiset kantoi Karjalasta,
Lapin laajoilta periltä,
Turjan mailta tuulisilta,

Kuurin mailta kukkivilta,
Liivin mailta mahtavilta;
toi toiset etempätäkin,
etelämmän aamun alta,
pyhän virran pyörtehiltä,
seitsenhaaraisen seliltä,
autuaammilta ahoilta,
juurelta Jumalan tammen,
missä toisin touko kasvoi,
toisin ihmiset iloitsi,
paistoi palmut päivälätkä,
astui auvoiset olennot
oman onnensa unessa,
uskossa ikuisen rauhan;
yht' ei virttä vierittänyt:
virttä voittoisan vapauden.

SUOMEN SULHOT.

Virsi voittoisan vapauden!
Se on tunnus Suomen heimon.

(Torventoitotuksia. Menevät.)

Esirippu.

KOLMAS NÄYTÖS

1:nen kohta.

LEMMES.

(yksin).

Josp' oisi minulla mieli
kuin on muilla, mennyt oisin,
lähtenyt soitellen sotahan
niinkuin läksi Suomen sulhot!

Mutta on minulla mieli
niinkuin laine umpilammen,
rinta rimmen pohjattoman,
saastaisen, salaperäisen,
missä sammakot kutevat,

virvaliekit loimottavat,
paunit himmeät palavat
syksy-öinä hiljaisina.

Kamala kotihin jäädä,
kamalampi lähteäni,
miesten syöjille sijoille,
hurmehuuru-tanterille,
sueta sudeksi mieron,
ulvoa keralla sutten,
nähdä näillä silmilläni
ihmisten verenvikoja,
kuulla näillä korvillani
syyt synkät inehmonlasten,
näillä kourilla kokea
osat kurjat kuolevaisten.

En ole pedoksi pantu,
luotu korven kontioksi,
rintoja repelemähän,
kurkkuja kuristamahan,
kauhistun tuhontekojä,
surman suitsevan aloja,

kuntoa kunnian verisen,
mainetta makean murhan.

Olen luotu lempimähän,
lempimähän, laulamahan,
iltani iloitsemahan,
aamut kättä antamahan.

Enkä silti itseäni
saata raukaksi sanoa,
pelkuriksi pehmeäksi.

Uskallan merelle mennä,
myrskyn kanssa kamppaella,
milloin muut venehet kaikki
katoavat valkamiinsa.

Tohdin mennä myös metsälle,
karhun kanssa painisille,
hirven kanssa hiihtosille,
kohota pesälle kotkan.

Pelastin hädästä hengen
kerran Helka-siskonikin,

liekeistä tulen tuhoisan,
savusta palavan saunan.

Ole en pelkuri! Varaja,
en ma vaaroja omia,
oman säiky surman suuta,
säikyn verta syyttömien,
verta veljien varajan,
yhteisen Isän yrojien,
Taaton lasten taivahisen.

Veljeni vihollinenko,
maani syöjä syytön oisko?

Tuskin tohdin tuon sanoa,
silti aattelen alati
saloja samotessani,
puhelen Jumalan puille:
helppo on tapella heidän,
joill' on yksi joukon tahto,
yksi vaino vastapuoli,
yksi puoli puollettava,

maa yksi pelastettava,
häätä yksi häädettävä.

Toista on minun tapella,
jonk' on puolta puolet kaikki,
jonk' on mieltä mielet kaikki,
maata maailma avara,
heimot kaikki heimoani,
kansat kaikki kansoani,
veljiä verensiteiden
kaikki luodut luomakunnan.

Iskisinkö iskun tuiman,
isku itseeni osuisi,
nuolen vinhan viuhuttaisin,
syöksyisi sydämeheni,
raiuttaisin raudan synkän,
surmaisin oman sukuni.

Silti maatani rakastan.

Lemmin näitä lehtoloita,
näiden ilmojen iloa,

ilman alla ihmisiä,
kaikua kotoisen kielen,
askareita autuaita
näiden peltojen perillä.

Ole en petturi! Petätkö
silloin ma isien maata,
kun kuulen poveni ääntä,
sydämen syvintä kieltä,
joka vaieten puhuvi,
kuiskivi sävelin kummin: .
»Voip' on miestä mieletöntä!
Synnyit synkkähän sukuhun,
maahan julmien jumalten,
aikakauden armottoman,
miss' on vain vihalla valta,
oikeus odassa miekan,
kansan tahto tapparassa,
vapaus veljien veressä;
sun on valtas lemmen valta,
otasi oikeus ijäinen,
tahtosi Jumalan tahto,
valkeus vapautesi.»

Toki kuulen toiset äänet
äänet armahat, etäiset
syvemältäpä sitäkin,
sieluni sisimmän soiton:
»Olen ennen ma elänyt
mailla päivän paistamalla,
olen jällehen elävä
Kuu-Luojan kumottamalla,
on tuleva aika toinen,
aika armaamman elämän,
tarkemman jumal-tajunnan,
omantunnon oikeamman,
miss' on myös minulla paikka
kuhun pääni kallistanen,
pälvi pieni vihreätä,
nuorta nurmea palanen,
viita maata matkalaisen,
lehto Lemmeksen levätä.»

2:nen kohta.

LEMMES. TARJA.

TARJA.

Mitä itket, kullan-kuopus?

LEMMES.

Tuota itken, kurja kuopus,
kun en, kehno, tietä löydä
tästä sankasta salosta,
Salliman ryteiköstä,
kohtaloni korpisuosta,
eksyksistä tään elämän.
Ja tuota enemmän itken,
kun en pääse kulkemahan
miesten miekkojen uria,
tietä täyden päiväntähden
näiltä aavoilta aloilta,
louhilta loputtomilta,
surun suurilta nevoilta,
ränehiltä räntäisiltä,
murehien murroksilta,
ajatusten ahdingoilta,

rinnan rimmiltä syviltä,
rahkoilta upottavilta.

TARJA.

Tunnen tuskasi poloisen.
Rakastat emosi lasta,
hellit Helka-siskoasi
lemmellä luvattomalla,
sydämellä syyllisellä.

LEMMES.

Tuo oli muinen murhe ainut,
tuskani alinomainen,
kironi kivistelevä,
sydänherja syyttelevä!
On nyt tullut toinen tuska,
vaiva entistä isompi,
ailut niinkuin maa avara,
tauti laaja niinkuin taivas:
rakastan vihollistani,
hellin heimon vainolaista
lemmellä luvattomalla,
sydämellä syyllisellä —

TARJA.

Kuinka? Maan vihollistako?
Surmia oman sukusi?

LEMMES.

Lemmin maata, maailmata,
Luojan taivasta sinistä,
luonnon kaiken kauneutta,
ihanuutta ihmisheimon,
hehkun puille, pensahille,
kukin auringon kukalle,
sykkeelle elon sydämen,
paukkeelle Jumalan pajan.

TARJA.

Tunnen tuskan turmahisen!
Vaan virka minulle, kuinka
liekki kasvoi liekistäsi,
lempi lemmeistä levisi.

LEMMES.

Haastelen haluni sulle.
Rakastin emoni lasta,

kannoin rintani rikosta,
olin inha itselleni,
katsoakseni kamala,
kuljin kuiluja elämän,
astuin äärtä äärettyyden,
matkoja mitattomia,
teitä tuntemattomia,
joit' ei käynyt kuolevainen,
jaksanut inehmon jalka.
Sieltä oppini otin ma,
että on pyhä elämä,
sieltä mielen mietteheni,
että on hyvä Jumala,
sieltä tään sisimmän tunnon,
ett' on surma syistä synkin,
hurme huuruista kamalin,
miekka miesten astaloista.

TARJA.

Olet tullut Tuonelalta,
tuonut luottehet lujimmat.
Niin kestit elämätäsi?

LEMMES.

Niin estin elämätäni!
Kuulin torven toivotukset,
voinut en mukana mennä,
kutsut kansani vapauden,
tässä poljen polkuani,
kerin mieleni keheä,
kierrän yhtä ympyrätä.
Syrjähän sysätty olen,
pitopöydästä elämän,
katselen sen karkeloita
kuin outo ovella seisten!
Tapaukset kohahtelevat
ohi koidon korvieni,
meno maailman menevi
kuin viima kupehitseni,
kuulen kansan myrskykellot,
niinkuin kauko-karjankellot,
tajuan taivahan jylinät,
näen leimut kansan lemmen
niinkuin kuutamon tarinat,
kaukaiset Kalevan liekit —

TARJA.

Tuo on tuska tuntematon
ennen Suomeni saloilla!
Toki ollet onnen poika
ollen outona elämän,
lienet miesten miekkoisia
vierahana maailmalle.

LEMMES.

Tahtoisin sisälle siihen.

TARJA.

Tahdot, kurja, kärsimähän.

LEMMES.

Kärsimähän, nauttimahan
ihmisten ilot ja surut,
kuormat kaikki kantamahan,
en syytä sydämen yksin.

TARJA.

Ei ole orpo yksin-orpo,
ei ole outo yksin-outo,

ei ole kurja yksin-kurja,
vaan on orpo kaksin-orpo,
vaan on outo kaksin-outo,
vaan on kurja kaksin-kurja.
Tuolla siskosi tulevi,
kuormankanto-kumppanisi.

LEMMES.

Ei älä jätä minua!
Tohdi en tavata häntä.

TARJA.

Tavata elämätäsi?
Tahdoithan sisälle siihen.
Tiedä kullan-kuopukseni:
taru tuima on elämä,
kangas tummien kuteiden,
Hiiden neitten helskyttämä.
Minkä teet, edestäs löydät.
Toisti haastamme enemmän!

LEMMES.

Oi emoni kantajani!

Viel' älä jätä minua,
virka, kuinka pääsen näistä
synkistä sydänvioista!

TARJA.

Lie sun uhri uhrattava.

LEMMES.

Uhraisin hyvänkin uhrin,
uhrin maalle, taivahalle,
maalle maan hyvistä, veelle
veen hyvistä —

TARJA.

Mutta muista:
itse-uhri on ihanin
valloille elon ja kuolon.

3:s kohtaus.

LEMMES. HELKA.

LEMMES.

Sanan kuulin kummallisen.

On kuin mun sydämessäni
tyyntyisi kipujen tyrskyt,
kangistuisi kuohut kaikki.
— Siskoni!

HELKA.

Sinua säikyn.
(Äänettömyys.)

LEMMES.

Sulhosi sotahan läksi?

HELKA.

Läksivät sadatkin sulhot
Suomen suurehen sotahan,
tasapäähän tappelohon.

LEMMES.

Jäivät immet itkemähän?

HELKA.

Itku on työtä impysien,
taisto urhojen iloja;

minä en itke, en iloitse,
kannan mieltä miettivätä.

LEMMES.

Heitit hellät jäähyvästit?

HELKA.

Tuimat on soturin tunnot,
lyhvet häll' on jäähyvästit,
kepeämmät kengänkannat.

LEMMES.

Saattelivat sulhojansa
toiset morsiot tolalle,
ketkä tien ojelmuksehen,
ketkä luokse leirilehdon.
Sinä vain veräjän suulle?

HELKA.

Kukin mielensä mukahan. —
Sinä et sotahan mennyt?

LEMMES.

En. — Siitä minua syytät?

HELKA.

Syyttäisinkö, kiittäisinkö?

Kumpikin alakuloista:

syyttäisin sinua siitä,
että jäit kotihin mulle,

kiittäisin sinua siitä,
ettet mennyt maasi eestä.

LEMMES.

Itkisitkö sinä minua?

HELKA.

Itkisin minä sinua
yli öiden yksikseni,
murehtisin muiden maaten,
huokaisin sopessa saunan,
ääntäis en äänellä kovalla,
huutelisi huoliani,
vaieten valittelisin,
pimeässä pillittäisin.

LEMMES.

Muistaisitko mua enemmän,
jos ma sortuisin sotahan?

HELKA.

Vierisi sinusta viestit
sotatielle sortuneesi,
kuulisin sinulta kutsun
Tuonen virran tuolta puolen,
itse vierisin vetehen,
aaltoihin Aluenjärven,
itse Tuonelle tulisin,
kerallasi kuolemahan.

LEMMES.

Etkö pelkäisi peräti
Tuonen herran tuomiota,
syytä rintasi rikoksen
veljestä rakastetusta?

HELKA.

Säikyn täällä maan tuvilla,
vaan en Tuonelan tuvilla

aarrettani ainokaista,
lemmen kielletyn kipua,
helmeä heleän illan,
päärlyä rikoksen päivän.
Täällä kaikki puut puhuvat,
kaikki kynnykset kysyvät,
aidanseipähät sanovat,
kaivonvintit vingahtavat
tuota neien turmelusta,
pyhän piian pillamusta
immen miehelle menevän,
veioansa armastavan.
Siell' on yö ikuinen, sinne
mahtuvat rikokset rinnan,
peittyvät punat häpeän,
sekä kylmät kyynelvirrat —

LEMMES.

Noin ällös sanele, sisko!
Oi, etten ikinä oisi
sulle tuota tunnustanut,
ois elo eletävissä!

4:s kohtaus.

LEMMES. HELKA. TURO.

TURO.

Vasta alkavi elämä!
Ei nyt aika itkeänne,
on nyt aikanne iloita
tämän hetken täytyännästä,
tämän tähkän kypsyännästä.

HELKA.

Taatto!

LEMMES.

Lie tulossa turma!
Pelastaudu, piilottaudu,
Juokse, joudu luo emosi!
otan itse ensi iskun.

5:s kohtaus.

LEMMES. TURO.

TURO.

Kuuletko minua, Lemmes?

LEMMES.

Kuulen, taatto, tarkallensa.

TURO.

Siis kerron tarinan sulle
kiroista Kalevan kansan.
Kaukoa olemme, kauan
Luojan maata matkoamme,
vanhimmat elon elävän,
asujat ajassa tässä.

Oli meillä maat iloiset,
linnat kullankukkuraiset,
heimon herttuat väkevät,
kuuluisat kuninkahatkin;
halkoivat Kalevan haahdet
aaltoja etäisten merten,
ratsut raikuvat samosi
poikki maita pohjoisia,
kahdenpuolen Suomenlahta,
vieritse saloja Vienan,
kyljitse kyliä Väinän,
kautta Juutin kaahlamoiden,
Saksan salmien syvien.

LEMMES.

Mikä päätti onnen päivät,
mikä auringon alenti?

TURO.

Rikos, rutsa, syy sydämen.

LEMMES.

Ah!

TURO.

Kuoli kuuluisa Kaleva,
jätti valtansa jällelle,
linnat laajat lapsillensa.

LEMMES.

Ja lapset?

TURO.

Sotihin sortui,
tappoi toinen toisiansa,
liehui liekki, kiehui kosto,
riehuivat rikos ja murha,
upposi ajan merehen

tuo kuulu kuningasheimo,
ei jäänyt jällelle yhtä
kansan vallan kantajata.

LEMMES.

Ja kansa?

TURO.

Meni muruiksi,
eksyi toinen toisistansa,
haihtui virroille Venäjän,
hyytyi Turjan tuntureille,
peittyi Permin suoperihin,
liettyi Liettuan rämelhin,
maihin Pihkovan matalan,
noromaihin Novgorodin,
saarihin Nevan samean,
usmaisen Uralin taakse.
— Kuuletko minua vielä?

LEMMES.

Kuulen, taatto, tarkallensa.

TURO.

Siispä mieleni tajuat:
liian mont' on meiltä mennyt,
mennyt suohon pitkospuina
heimoa polonalaista,
ei ole varoja meillä
upota useampia
tieksi tulla muukalaisen,
kansan polkevan poluksi;
siks on soipa Suomenmaassa
virsi voittoisan vapauden.

LEMMES.

Ja kirot Kalevan kansan?

TARJA.

Ne on kyllin kärsittyjä,
myös omat kirosi kyllin.
Tiedä, Lemmes, lehtolapsi,
kuule nyt arvoitus elosi:
En ole isäsi minä,
ei ole emosi Tarja,
ei Helka sisar sinulle —

LEMMES.

Kaikki julkiset jumalat!
Ken olen ma? Kerro, kerro!

TURO.

Olet luoma suuren Luojan,
Ukon poika, Äijon lapsi,
siittämä Isän ikuisen,
Mannun synkän synnyttämä,
suolta saatu, maasta tullut,
maaksi jällehen tuleva,
kaiken Karjalan kuningas,
valtias vapahan Suomen.

LEMMES.

Lausut suuria sanoja,
toki tunnen tunnossani,
tarkkoja tosia puhut.
Siiskö kirpoovat kironi,
elo kaunis kangastuvi
kaarena sinisen taivon,
välkkyvänä virran vyönä?
Siis olenko syytön sulho?

Lempeni luvallinenko?
Tää ei tuska siis ikuinen?

TURO.

Se oli tuska tuntemasi,
tähdän kansasi kirojen,
se oli kuorma kantamasi
herjasta Kalevan hengen.
Nähdä kuin kuvastimesta
sait sa kaikki saastan kuilut,
tuta itse sielussasi
tundrat tuskan ja häpeän,
sentään syytönnä pysyä,
taistelossa tahratonna.
Olet sulho onnen sulho!
Ota valtikka väkevä,
vyötä jo kupehellesi
Kalevan kuningaskalpa!
Lemmes, Karjalan kuningas!
Ei ole yhtä onnellinen
ollut sun sukusi suuri:
se on surrut kuin sinäkin,
maassa maannut kuin sinäkin,

kuin sinäkin hävennyt, käynyt
outona omalla maalla,
kantanut iestä orjan
kuin sinäkin, kuolemata
itsellensä toivotellut
kuin sinäkin, mutta kaikki
kamaralla maan totisen,
koulussa kovan elämän.

LEMMES.

Katkesiko kahleheni,
valkeni vapauteni?
Maanko kohtalot minunkin?
Minäkö kuningas oisin?
Pestytkö rikokset rinnan,
huuhdotut sydämen huolet,
nostaa voin vapahan pääni
kohti päivän korkeutta?

TURO.

Siispä huuhdo heimoltasi
myös murhe ijän-ikuinen,
tämä tahra taatoltasi,

tämä täplä maammoltasi,
herja Helka-siskoltasi —

LEMMES.

Siis verellä?

TURO.

Veri on velka,
saatu Luojan luottehista,
sen me maksamme takaisin
puoltaessa synnyinmaata —

(Kimeä naishuuto.)

LEMMES.

Ken huusi?

TURO.

Kuka kujerti?

6:s kohtaus.

LEMMES. TURU. TARJA.

TARJA.

Helka-lapseni heleä!

LEMMES.

Ukko auta!

TURO.

Mitä hänestä?

TARJA.

Tuli turma kaivotiellä —

LEMMES.

Kuinka?

TURO.

Kerro!

TARJA.

Vainolainen —

LEMMES.

Julkiset jumalat!

TURO.

Kerro!

TARJA.

Ryösti kullan-kukkasemme —

LEMMES.

Missä miekka?

TURO.

Aiot?

LEMMES.

Aion

nähdä vuotavan verensä.

Minnepäin paha pakeni?

TARJA.

Konna korpehen katosi —

LEMMES.

Korven kosto siis hänelle!

En enempi mieti. Syöksyn

surman säihkyvän sylihin,

miesten tappotanterille.

Pelastan Kalevan kansan,

vapahdan valion immen
pedon kiljuvan kidasta,
hukan hurmehampahista.
Lyön, muserran, murrin, sorran
niinkuin kuoleman kuingas
taikka ruhtinas Manalan,
kalpea, kamala Kalma!

TURO.

Ukon poika, Äijön lapsi!
Saat sinä minulta miekan,
kalvan kaikkien parahan
vainolaisen pään menoksi,
kansan päivän päästimiksi.
Kauan on kummussa levännyt,
vartonut vapahtajaansa,
salama, satuttajaansa,
leimaus, levittäjänsä,
Ukon ilma, iskijäänsä,
syysmyrsky, myrähtäjänsä —

LEMMES.

Taatto! Tuo minulle miekka!

TURO.

Tuon minä sinulle miekan,
Kalevan kuningaskalvan,
annan sulle arvon merkit
Suomen suuren ja vapahan.
Varro, Karjalan kuningas!
Saat pian terästä purra,
syödä syyllistä lihoa —

LEMMES.

Syyllistäkö, syytöntäkö,
vähät mä välitän tuosta.
Maailma pimeni multa,
hämärtyivät sielunsilmät,
näen kaikki kuin sumussa,
hurmeheassa huuruvassa.
Taatto! Tuo minulle miekka
taikka mieleni menevi!

TURO.

Varro, valtias! Palajan.

7:s kohtaus.

LEMMES. TARJA.

TARJA.

Ois ollut kotona Sorjo,
ei ois tullut turmalainen!

LEMMES.

Olipa kotona Lemmes,
kostaja pahankin turman!
Oi, emoni! Et minua
tunne, tunsit ennen, etpä
tästä hetkestä tajua
ääntä vellovan vereni,
suonissani suihkavata.

TARJA.

Tunnen sun surun pojaksi,
vaan en kansan kostajaksi:
Ois Sorjo kotona ollut!

LEMMES.

Sorjo on sotien sulho,

vaan ei valtias Kalevan.
Tunnen, kuulen kutsumuksen
pyhän, suuren ja palavan,
näen kansan vaatimuksen
kauniin, korkean, valoisan,
en vielä havainnut eilen,
mietin muita miettehiä,
nyt on miete yksi mulla,
yksi ainoa ajatus:
on kansa pelastettava
millä keinolla hyvänsä
suusta surman muukalaisen,
orjan halvasta olostä,
joka syöpi Suomenmaata,
kalvaa kansoa Kalevan
niinkuin syöpä ruumihissa,
ruoste raudassa pahassa,
joka vie ilon isiltä,
äänen äideiltä heleän,
veljiltä veren väkevän,
silmät sirkut siskoiltamme,
voittavi urosten voiman,
niinkuin nälkä näännyttävi,

raiskaa piikojen pyhyyden,
niinkuin saasta saastuttavi,
tekee ahtaaksi elämän,
kurjaksi, kuristavaksi,
kehtolapsen jo ukoksi,
kehnoksi hyvänkin miehen,
kumaraksi pystypäänkin,
kuuruksi selänkin suoran.

8:s kohta.

LEMMES. TARJA. TURO.

TURO.

Siis vanno vala ikuinen
tään kautta Kalevan kalvan,
jonka nyt sinulle annan
valtasi vapahtimiksi:
»Oli orja mun isäni,
oli orja mun emoni,
olen ollut itse orja,
en tahdo enempi olla
orja maallani omalla,

ennen kaađun kalvan tiehen,
kuolen kunnian ketohon.»

LEMMES.

»Oli orja mun isäni,
oli orja mun emoni,
olen ollut itse orja,
en tahdo enempi olla
orja maallani omalla,
ennen kaađun kalvan tiehen,
kuolen kunnian ketohon.»

TURO.

Ja vala ikuinen vanno
tään kautta Kalevan kilven,
jonka nyt sinulle annan
suojaksi sorean Suomen:

»Sini kilpi kiiltänevi
kuni taivas siintänevi,
sini kullan paistanevi
kuni Suomi seisonevi,
kilvessä tuliset kirjat
kansan vallan ja vapauden.»

LEMMES.

»Sini kilpi kiiltänevi
kuni taivas siintänevi,
sini kultan välkkynevi
kuni Suomi seisonevi,
kilvessä tuliset kirjat
kansan vallan ja vapauden.»

TURO.

Vala vielä vanno kautta
tämän onnen otsalehden,
jonka nyt sinulle annan,
jota on kantanut Kaleva:
»Vapaus! Jos sinut unohdan,
tämä silmä sammukohon,
tämä koura kuihtukohon,
pää tämä kukistukohon,
tulkoon Tuonelan pimeys,
muistoni murentukohon,
älköhön minusta jääkö
jälkeä elon polulle,
nimeä niemelle isien,
mainetta emoni maille!»

LEMMES.

»Vapaus! Jos sinut unohdan
tämä silmä sammukohon,
tämä koura kuihtukohon,
pää tämä kukistukohon,
tulkoon Tuonelan pimeys,
muistoni murentukohon
älköhön minusta jääkö
jälkeä elon polulle,
nimeä nimelle isien,
mainetta emoni maille!»

TURO.

Lähde, Karjalan kuningas,
käy nyt kansas kaitsijaksi,
valtasi vapahtajaksi
alta miekan muukalaisen!

LEMMES.

Lähden Karjalan kuningas,
käyn nyt kansan kaitsijaksi,
valtani vapahtajaksi
alta ilkeän ikehen.

Totta kosten taaton kohlut,
totta maksan maammon mahlat,
nuo vielä kovemmin kosten
lepät lempeän sisaren.
Kuulette minusta! Paljon
tääll' on toisin, kun palajan.

TURO.

Palaja vapauden kanssa!

TARJA.

Taikka kanssa kassapääni,
kera Helkani heleän!

LEMMES.

Pelastan mä neien nuoren
vaikka surman suun edestä,
kuolon kylmän kynnykseltä!
Vaellan vapauden kanssa,
kera kansan aamunkoiton.
Valtavanhemmat, hyvästi!
Palajan punassa päivän.

Esirippu. .

NELJÄS NÄYTÖS.

1:nen kohtaus.

HELKA. TARJA.

TARJA.

Kallis kullan-kukkaseni,
kerro, kuink' oli asia!
Missä sun apu ehätti?
Kuhun raastoi raakalainen?

HELKA.

Kohti korpea Himoilan.
Hirmuinen hän oli nähdä,
kovin kurkusta puristi —

TARJA.

Marjueni, mairueni,

maammon kyyhkyni korea!
Ettähän elätkin vielä!
Jos jaksat, enempi haasta.

HELKA.

Luulin jo menehtyväni.
Silloin suuren suon selällä
tuli kuin tulinen nuoli
Lemmes, veljeni verevä —

TARJA.

Sorjo ois välemmin tullut,
ellei sattunut sotahan —

HELKA.

Syöksyi kuin kuoleman kuningas,
paistoi päässä kultalehti,
kilpi kiilteli kädessä,
toisessa sininen säilä,
sillä ruhtoi raastajani,
purskutti punaisen suihkun,
kantoi mun kotipolulle,
tuossa kuiski korvahani:

«Varro, armas! Kun palajan,
silloin häitä hankitahan!»
Mik' oli sanojen mieli,
tokko äitini älyät?

TARJA

Se on pulma pienin pulma.
Mietti hän häitäsi omia
kera kenstin Sorjo-sulhon.
Itsekin enempi mieti,
myöhä, myötäjäisiä!

HELKA.

Häitä kanssa kuolon sulhon?
Myötäjäisiä Manalan?
Noita mielin, noita mietin,
alati ajatteienkin,
noita surman suuteloita
Kalman kartanon pitoja —

TARJA.

Tytär! On sinulta mielen
sortanut sota verinen —

HELKA.

Tiedä, ehtoinen emoni!
Kuulin kerran keski-yönä,
noin ne lauloivat minulle
joutsenet Aluenjärven:
»Majat nyt maalliset jätämme,
lehadamme lentimille,
kohoamme korkealle,
tanhuille sinisen taivon,
siell' ei huolta huomisesta
eikä eilisen muretta,
on ilo ijän-ikuinen
kesä-yöstä valkeasta,
ruskojen rusottamasta
keskellä hämärän kahden.»

TARJA.

Tytär! On tarttunut sinuhun
taika yön valoisan —

HELKA.

Äiti!

Noin ne lauloivat minulle

taasen kerran keski-yönä
joutsenet Aluenjärven,
kukat lammen lumpehien:
»Jätämme suon suruisen aavat,
lehaðamme lentimille,
vaivat valkean murehen,
huolet haihtuvan elämän,
etsimme ikikotimme
maista Luojan mahtavista,
teistä päivän päättömistä,
Isän korkean iloista.»

TARJA.

Helkani heleähapsi!
Noit' älä kuuntele, älyä
ääniä Aluenjärven!

HELKA.

Noin ne lauloivat minulle
taasen kerran keski-yönä
ulpukat unen suloisen,
joutsenet Aluenjärven:
»Heitämme kipujen heimon,

lehadamme lentimille
niinkuin autuaan ajatus
taikka toivo luomakunnan,
vaan emme iloiten menne,
menemme murheisin sydämin
näiltä syntymäsijoilta,
Koi-Luojan koristamilta.»

TARJA.

Auta Taatto taivahinen!
Juhlat on sodan jumalan
häältä mielen miettinehet,
sielun vienehet sekeisen
joutsenet Aluenjärven —

2:nen kohtaus.

HELKA. TARJA. TURO.

TURO.

Mitä, hurja, huuteletkin?
On tytär takaisin tullut

kuolon kiljuvan kidasta,
suusta surman armottoman.

TARJA.

On tullut tuhonalainen,
vaan ei saapunut samana:
on mennyt häneltä mieli
noihin Kalman kammitsoihin,
jäänyt järkensä valoisa
soihin sotkuportahiksi.
Manan on hänellä mielet,
ailuet sydänelassa —

TURO.

Täyttävät jumalten tahdot.
Tiedä, tiedä tyttäreni:
Lemmes, Karjalan kuningas,
Ukon poika, Äijön lapsi,
sulle häitä hankkinevi
huurun hurmeisen kisoissa,
noissa kalvan karkeloissa
Tuonen tummilla tuvilla.

(Torventoitotuksia.)

HELKA.

Lemmes, kuoleman kuningas,
kuulen, kun huhueletkin!
Kuulen mä sinulta kutsut
Tuonen virran tuolta puolen.
Ei ollut elämän päivä
suotu meille surmaisille,
oli suotu kuolon kuudan,
ilta Tuonelan ikuinen;
tiedän ma sinisen sillan,
tunnen ma punaisen purren,
laiturin lahen perällä,
telan tervatun tiloilla,
kunne, kurja, joutanenkin,
minne soutanen, sokea,
näiltä mailta mantereilta,
ilmoilta ilottomilta,
miesten outojen ovilta,
kylmäläisten kynnyksiltä.

3:s kohtaus.

EDELLISET. AIRUT.

AIRUT.

Tervehðin, Turo, sinua,
tietäjätä Suomen suuren,
tervehðin perehettäsi,
pensoimia maan vapahan.

TURO.

Mikä on minulle viesti,
kuka tieto kansan tahðon?

AIRUT.

On airut alinomainen,
viesti veljien veriltä,
tasapästä taistelosta:
jo oli sortua sukusi,
hävitä heleä heimo,
kovin koetti vainolainen,
iski tappara tulinen,
voipui jo Suvannon voima,
kaatui maahan maan parahat —

TURO.

Ukko auta!

TARJA.

Taar' avita!

Miss' oli sorea Sorjo?

AIRUT.

Riehui ensi rintamassa,
huhtoi kuin palolla poika,
ruhtoi kuin Manalan rutto;
silti voitti vainolainen —

TURO.

Vaipui heimoni vapaus?

TARJA.

Meni suoja Suomenniemen?

AIRUT.

Tapahtui ikuinen ihme!
Riensipä riveihimme
horjuvihinkin, torjuvihinkin
mies kuni jumalten miekka,

sulho kuin sodan salama;
hän se järjesti väkemme
järeällä järjellänsä,
kerran huusi huikahutti
äreällä äänellänsä:
»On soipa Suvantolassa
virsi voittoisan vapauden,
kaikuva on Karjalassa
maan, metsän, merien kannell!»
Hämpä tahtosi todisti —

TURO.

Tahdot taaton, maammon, siskon,
Hän oli kuningasverta!

AIRUT.

Lemmes, Karjalan kuningas,
hän julisti isien maalle:
»On soipa Suvantolassa
virsi voittoisan vapauden,
käypä on Kalevalassa
isien karsikon kohina,
sieltä ne tulevat kaikki

aimot turpehenalaiset,
Virokannahat, Kalevat,
Ilmariset, Lemminkäiset,
itse vanhat Väinämöiset,
ei meiltä väkeä puutu;
sieltä se tulen minäkin,
tulen alta Tuonen lehdon,
mannusta Manalan viidan,
tulen tahtona sukuni,
henkenä surujen heimon,
vaadin maalle valkeutta.
kansalle ehtoja elämän.
Minä olen elänyt ennen,
ennen käynyt Karjalassa,
samonnut saloja näitä,
noussut näitä rintehiä,
meret tunnen, metsät tunnen,
tunnen vaaratkin vakaiset,
vaaroilla savut siniset,
ihmiset savujen alla,
mutta muinen käydessäni
täällä maat oli vapahat,
ilo kaunis ihmisillä

eikä kansalla iestä.

Tunnen, orjuus, sun sukusi,
tiedän, missä sa sikesit,
et ole omalta maalta,
muualta olet sa tullut,
tauti mailta vierahilta,
turma tuntemattomilta,
pois, paha, pakene täältä,
mene, kussa on kotisi
Aasian iki-aroilla,
teillä tietymättömillä,
joita jaksoi orjan jalka,
painoi myös pajarin jalka,
ei jalka vapahan miehen,
kanta kunnon kansalaisen!»

TURO.

Ja paha pakeni?

TARJA.

Kansa
tajusi tahtonsa omansa?

AIRUT.

Tiest hetken heilahtavan.
Rientää jo riemuiten kotihin:
vapaa on Kalevan kansa!
(Pitkä äänettämyys. Torven toivotuksia.)

TURO.

Ja Lemmes?

HELKA.

Näen hänen kuvansa,
kuulen kun huhuelevi
Kalman kartanon periltä,
Manalan alantehilta:
verihattu hartioilla,
veriset kintahat kädessä,
veriset saappahat jalassa
verivyöhyt vyölle vyötty,
verikirves vyön takana,
verikirjat kirvehessä —

TURO.

Kuoli Karjalan kuningas?

AIRUT.

Ei kuollut, elävi vielä:
kansa rientävi kotihin
kantaen kuningastansa —

HELKA.

Ah!

TURO.

Ruskottaa urohon rinta?

AIRUT.

Puhkesi punainen ruusu,
kasvoi maalle kallihille,
nousi niinkuin morsiolle
nousevi uron unelma;
ei se kauan kasvanunna,
ei varsin varissutkana,
syttyi kuin sydänkesällä
leimahtaa tulehen taivas
taikka lempehen sydämet,
kukkahan korea puisto,
puut punahan, maat sinehen,
kultahan kukat kanervan,

ihmismieli miettimähän
juhlia ikijumalten.

TURO.

Sanot kauniita sanoja,
arvaan jo ajusi silti:
sattui säilä vainolaisen?

AIRUT.

Viuhahti vihainen rauta,
puri puuhun puhtahasen,
kaatoi hongan lakkalatvan,
tarpaisi Kalevan tammen:
ei hän itse horjahtanut,
honganjuuret horjahtivat,
ruhtinas ei runnahtanut,
runnahti matojen ruoka,
ruumis vaivainen, väsynyt,
mutta ei väkevä mieli;
huusi vielä huikahutti
sortuen sotaketohon:
«Elin kansani kesässä,
kuolin kansan kunniassa,

ajassa ankaran jylinän,
myrskyssä sanojen synnyn,
joudankin manalle mennä,
olin miesi onnellinen!»

TURO.

Eikö virkkanut enempi
tuo suurten tekojen sulho?

AIRUT.

Virkkoi vielä vierressänsä,
kuiski hän kumartuessa:
»Oisin ollut mies minäkin
oman liedän liepehillä,
oman hirren hiiloksilla,
takkavalkean valossa,
oma vaimo vierelläni,
omat lapset lautsallani,
omat ystävät länellä,
oma lämmin orren alla,
vaan oli vakava aika,
tora Suomessa totinen,
ei aika tuvantekojen,

oli aika tulipalojen,
miekan aika, mieron aika
ja aika verisen veitsen.
Missä, kiero, kiertelinkin,
kaikki rauskui ilmanrannat,
vaivainen vaeltelinkin,
puut oli päähäni pudota,
jäi illat iloitsematta,
koti korpehen minulta,
nainen kaunis kankahalle,
lapset lautsoille Jumalan
tätä maata mahtaessa,
tehdessä tätä tekoa,
itse-uhria uneni,
kosto kirotn kouran.»

HELKA.

Minkä lie kirottu koura,
sen minä siunannen ijäti,
minkä uhrattu unelma,
sen minä uudesta uneksin,
etsin sulhon surmatunkin
vielä viidasta Manalan,

pesen paidan puhtahaksi
velisurmien verestä.

TARJA.

Mitä hupsit hullu tyttö?
On veri omansa.

TURO.

Taikka
toisen, vaan ei veljesverta.

AIRUT.

Ei ollut vaino veljesvaino,
oli vaino kansan kaiken,
kaikkien vapaiden miesten
vasten valtoja pimeyden;
eik' ollut vihasta surma,
kosto kansan sorrannasta,
raikui rauta rakkautta,
soi säilä sydäntä Suomen;
sillä näinpä hän saneli
Lemmes, Karjalan kuningas,
käydessä kisahän kalvan

kentällä kihisevällä:

»Aurinko minun isäni,
maailma minun kotini,
kansat kaikki heimoani,
vaan ei mahdu maailmahan,
Isäni pitkille pihaille
vääräys, ei väkinen valta,
vain pyhä pyrkimys inehmon
itseensä ijäisempähän,
avarampahan alahan,
näistä kansan kahlehista,
tästä orjuuden olost!»
Jos urhon punoitti paita,
kansain veljeys sen veristi,
ruskotti povella ruusu,
se oli kukka ihmiskunnan.

HELKA.

Näen minä ajan tulevan,
ajan toisen armahamman,
jolloin pirtti tehtänehe
päivän puolelle mäkeä,
jolloin kehto keinunehe

hämyssä ihalan illan,
kehdoissa korea kuopus,
Ukon poika, Äijön lapsi,
maire kuin unelma maammon,
kaunis niinkuin taaton toivo,
toivo toisesta elosta,
mieli maasta kultaisesta,
kansasta kevähisestä
kerran alla pohjantähden;
min hyvä hymyeleisi,
sen poski rusoitteleisi,
min silmä siristeleisi,
senp' on paistais paidankaulus,
se oisi kukka ihmiskunnan,
ruusu auringon ihana.

(Torventoitotuksia.)

AIRUT.

Mutta tuossa he tulevat
Suomen sulhot, maan perijät,
tulevat soitellen sodasta,
rummun käyden runtelosta,
eellä miesi miettiväinen

päällä haljakka punainen,
verivaippa valtioiden
purppura kuninkahien.
Otsallansa onnenlehti,
jota kantoi jo Kaleva,
lie lehti surun nyt suuren,
kun on kasvot kalpeoina!

SUOMEN SULHOT

(näyttämön ulkopuolella).

Terve meille, terve teille,
veljille vapahan kansan!

SORJO

(näyttämön ulkopuolella).

Enin terve Lemmekselle,
valtamme vapahtajalle!

TARJA.

Se oli ääni Sorjon sorjan.
Kah, Helka heleähapsi,
riennä jo kohin kotia,
sulhon suuta antamahan!

TURO.

Käymme kaikin vastahansa
maan vanhan vapahtajien,
ajan uuden alkajien.
Sitten käymähän käräjät
juurelle Jumalan tammen,
kansan vanhimmat kokohon,
partasuut Suvantolasta,
laatimaan lakia maalle,
lähipäivät päättämähän!

(Torventoitotuksia.)

4:s kohta.

HELKA

(yksin).

Tohdi en kohin kotia
enkä, outo, tänne jäädä
elohon ilottomahan,
karsikkohon katkerahan,
sulhon vennon suuteloihin,
veljeksi veristen miesten,
missä miekat vain näkyvät,

sotatorvet soittelevat,
huuruaa punainen hurme,
kuuluu kilpien kilinä
päivässä pimenevässä,
pikimustan taivon alla.

Jo tulenkin, joutanenkin,
joutsenet Aluenjärven,
ulpukat unen ikuisen,
lammen öisen laulelijat!

Ei ollut minulla mieli
vielä vierrä näiltä mailta,
oli mieli laulellani
Luojan laaksoja vähäisen,
toivo toinen katsellani,
elon kirjavan kuvia,
saada lehti lempeyttä
rihma rinnan rakkautta,
silmille sininen nauha,
pään päälle punainen paula,
sininauha siskoutta,

punapaula hää-iloa,
otsalle unelma onnen,
päivänkukka kulmilleni.

Kävi toisin kuin ma toivoin:
sain lehden lepoa Tuonen,
kukan kuudanta Manalan,
kulmilleni rannankuusen,
silmille sinikorenon,
ahot sain ma astellani
Kalman kartanon takoa,
lehdot laajat laulellani
pohjassa jumalten järven.

Sallimus salaperäinen
leikkaa jo eloni langan.

Lemmes, Karjalan kuningas!
Rakastin sinua, raukka,
valkeassa haljakassa
syynkin synkeän uhalla,
vaaralla jumalten vainon.

En nyt jaksane enempi
rakastaa veristä miestä
purppurassa valtiaiiden,
vaipassa viallisessa,
haarniskassa hirmuisessa,
pantsarpaidassa pahassa,
joissa ruhtinaat asuvat,
maan vallat vaeltelevat,
mahtajat sodan ja rauhan,
vaan ei kansan rakkauden,
miehet murhan, miehet kauhun,
miehet raudan ja rikoksen,
mestaajat sukujen suurten,
koko kansojen häviö,
pyövelit pyhimys-otsat,
myrkyinkeittäjät kamalat,
jotka kaahlaavat veressä,
tihkuvat tihuja töitä,
saastoja satasukuja,
turmia tuhatlukuja —
surma, ruffo ruhtinaille,
kuolema kuninkahille!

(Tervehdyshuutoja. Torventoitotuksia.)

5:s kohta.

TURO. LEMMES. SUOMEN
SULHOT.

LEMMES.

Turo, taattoni totinen!
Ota pois minulta miekka,
vaikka kantama Kalevan,
jumalissa kuuraeltu,
taivontähdissä taottu,
kevyt vyöllä Väinämöisen,
raskas mun kupehellani:
tämä rauta rakkauden,
joka nyt vinheni vihassa,
tämä kalpa kauneuden,
joka ruostui nyt rumaksi,
tämä säilä hengen sähkön,
sanan valtaisan vikate,
sirppi sielun välkähtävän,
leimaus Jumalan lemmen,
joka nyt iski itseheni,
tylsyi kourihin typerän,

sammui sankarin povehen,
tummui tuhman rintaluuhun.

TURO

(liikutuksella).

Kalpa kansojen vapauden,
kunnialla kantamasi!
Kuinka, Karjalan kuningas?
Jätätkö valtasi valoisan,
jonka loi sinulle Luoja,
jonka soi sinulle kansa,
tullen taistosta pyhästä,
juuri päästen päivähänsä?
Minäkö sinulta miekan,
minä mies vähäisen virren,
pienen tiedon, heikon taidon,
mahtaja inehmon mahdin,
sinulta, vaajalta vapauden,
salamalta heimonhengen,
urholta Ukon pojalta,
valtamme vapahtajalta,
soiton suuren suorijalta,
mieheltä jumalten mielen?

En sinä ilmoisna ikänä,
kuuna kullan valkeana!
Min' olin miesi vain sanojen,
sin' olit sankari tekojen,
työsi kuuluisa kuningas,
suurimman saloilla Suomen,
minä tahto kansan tahto,
sinä tahto taivahisten.
Lemmes, Karjalan kuningas!
Säilä on sinulle säättö
ammoin jo ajan alussa,
surun suuren työpajassa,
tuskassa Kalevan tulten:
hätä painoi palkehia,
kun sen kirposi kipinät,
sydän oli alasimella,
kun sen valkkuivat vasarat,
itku istui ikkunalla,
kun sen lauloivat lakeiset,
elo kylmä kynnyksellä,
kun se kalpa karkaistihin.
Kanna se kupehellasi,
kannat virret Väinämöisen,

käydet kahvahan käsiksi,
muistat maata Lemminkäisen,
tempaiset terän tupesta,
isket Ilmarin väellä,
itse kaađut kalpahasi,
kaađut kuin Kalevan poika.
Mutta kun tulevi murhe,
mielesi pimentynevi,
aurinko alentunevi,
luonto muuksi muuttunevi,
katto päällä painanevi,
palkki alta pettänevi,
et tienne elosi tietä,
jäänet yksin, ystävittä,
kiertänet kiroissa Luojan,
saanet Salliman kokea,
ahot autiot Jumalan,
kasvot Tiedon kaikkivallan,
salot synkät niinkuin syksy,
korvet kolkot niinkuin talvi:
siinä on ystävä sinulla,
muistat maata Kullervoisen,
siinä on koti sinulla,

muistat Untamo-urohon,
siinä on isä sinulla,
varjelet isäisi maata,
siinä on sinulla poika,
pidät poikas valppahana,
siinä on emo sinulla,
emon kieltä et unohda,
siinä vaimo, veikko, sisko,
jätät jäljen maailmahan —

LEMMEŠ.

Turo, taattoni totinen!

TURO.

— Muistat sen pimeän pirtin,
mistä oot kotoisin itse,
muistat sen savuisen saunan,
missä kylvit kyllältäsi,
muistat sen kakun korean,
minkä antoi maammon koura,
polun pitkin pientareta,
jota taatfosi talutti.

Lie ollut pimeä pirtti,
siihen akkuna avarra,
lie ollut savuinen sauna,
laita laajempi lakeinen,
lie ollut sinulla nälkä,
näytä, ettei muilla nälkä,
polku kaita, porrastuinen,
pane väljemmät veräjät
tulla kansan korkeamman
korkeampahan kotihin.
Raskasko sinulle rauta,
rauta kansan rakkauden?
Siispä käytä se keveemmin,
vyötä vyölles köykäisemmin!
Raakako sinulle rauta?
Siis sitä hellemmin helistä!
Rumako sinulle ruoste?
Kanna kalpas kaunihimmin!
Iskenytkö itsehesi?
Suojele sukusi sillä!
Tummunutko tuhman luuhun?
Terä sen viisaammin viritä!

(Vaikenee kyyneltensä vallassa. Äänettömyys.)

LEMMES.

Valtias sanan väkevän,
ruhtinas runon ja laulun,
tietäjä Kalevan tiedon,
tuntija sukusi tuskan,
aatteen aavojen isäntä,
herra hengen tunturien!
Ota pois minulta miekka,
vaadi kaikki vallanmerkit,
ne ovat omansa sulle,
sulle, Suomen suurimmalle,
Suomen tahdon tahtojalle,
tekojemme teettäjälle,
sydänten sytyttäjälle.
Et sinä konsana väsynyt,
koska muut väsyivät kaikki,
et sinä konsana epäillyt,
koska muut epäili kaikki,
paikaltasi järkähtänyt,
koska järkkyy maa ja taivas:
sinä, silmä Suomen sielun,
Salliman salanäkijä,
Tuonen usten tuijottaja,

noidan-nuoli, velhon-veitsi,
sanan iskevän salama!
Suomen sulhot, maan perijät!
Kuka lauloi Suomenmaassa
virttä voittoisan vapauden
yksin yössä sankeassa,
kesken kauhun ja pimeyden?
Ken lietsoi sydänten liekit?
Ken meidät tekohon tenhos?
Ken antoi minulle miekan?
Kenen tahto kansan tahto?
Kuka johti joukkoamme
ajassa korkean kohinan,
vahvuuden vavahellessa,
taivonkaarten taipuessa?
Turo, tietäjä Kalevan!
Hämpä Suomen suntiaksi,
Karjalan kuninkahaksi!

SUOMEN SULHOT.

Turo Suomen suntiaksi,
Karjalan kuninkahaksi!

TURO.

Tuoko on tahtonne totinen?

SUOMEN SULHOT.

Se on tahto kansan kaiken.

TURO.

Niinpä taivun tahtohonne,
otan kilven, annan kalvan
Sorjolle sotijalolle —

6:s kohtaus.

EDELLISET. SORJO.

SORJO.

Oli päivä onnen päivä,
tuli päivä turman päivä!
Nähty on käyvän neiti nuori
aaltoihin Aluenjärven —

LEMMES.

Helka?

TURO.

Heljä tyttäreni?
Uhriksi Ukon vihalle?

SORJO.

Meni morsian manalle,
emon jätti itkemähän,
emon rannan ruohikolle,
sulhon suurille suruille.

TURO.

Hän oli Turon sukua,
täytti tahdon taivahisen.

LEMMES.

Hän oli sukua suurta,
terhentä ajan tulevan,
auerta ikuisen aamun.
Tämän onnen otsalehden
säästän päähän Päivän immen,
menköhön sekin manalle,
aaltoihin Aluenjärven!

(Viskaa kultalehden kulmiitaan.)

TURO.

Mitä teit, poloinen poika?
Heitit onnesi omasi,
heitit onnen kansan kaiken!

LEMMES.

Mutta valkeni vapaus!
Turo, taattoni tofinen,
Sorjo, veioni verevä,
Suomen sulhot, maan perijät:
tule ei vaivatta vapaus,
eipä kuorman kantamatta,
eipä uhrin antamatta,
valloille elon ja kuolon.
Itse-uhri on ihanin —

SORJO.

Horjut, kaadut kankahalle!

TURO.

Pulppuaa punainen hurme!

LEMMES.

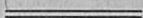
Eik' ole onnea vapaus,
poutasäätä pilvetöntä,
aurinkoa ainiaista,
päivän päättömän tereä,
onpa myös säveltä myrskyn,
sydän-yötä synkeätä,
tuskien tulipaloa,
vaivan suuren valkeata —

(Kaatuu. Pitkä äänettömyys)

TURO.

Ukon poika, Äijön lapsi!
Olit Karjalan kuningas,
annoit kaikki kansallesi.

Esirippu.

EINO LEINO

on ennen julkaissut:

I. Alkuperäisiä teoksia.

<i>Maaliskuun lauluja</i>	—: 50
<i>Tarina suuresta tammesta</i> y. m. tarina....	1: 50
<i>Yökehrääjä. Runoja</i>	2: 50
<i>Sata ja yksi laulua</i>	2: 50
<i>Tuonelan joutsen. Näytelmäruno</i>	1: 25
<i>Ajan aalloilta. Runoja</i>	1: 75
<i>Hiihtäjän virsiä</i>	—: 75
<i>Johan Vilhelm, 3-näyt. näytelmä</i>	2: 50
<i>Sota valosta, 5-näyt. näytelmä</i>	3: 50
<i>Pyhä kevät. Runoja</i>	2: 50
<i>Kivesjärveläiset. Kertomaruno</i>	2: 50
<i>Kangastuksia. Runoja</i>	2: 50
<i>Päiväperhoja. Pieniä tarinoita</i>	2: —
<i>Helkavirsiä I.</i>	2: 50
<i>II.</i>	4: —
<i>Kaunosielu. Kuvaus</i>	1: 75
<i>Simo Hurtta. Runoja Ison vihan ajoilta</i> ..	1: 50
<i>Talvi-yö. Runoja</i>	1: 75
<i>Naamioita, I. Näytelmiä. (Väinämöisen kosinta. — Hiiden miekka. — Pentti Pääkkönen. — Lydian kuningas. — Meiram) ..</i>	3: 25

<i>Naamioita</i> , II. Näytelmiä. (Melankolia. — Lalli. — Niniven lapset.)	3: —
<i>Naamioita</i> , III. Näytelmiä. (Maunu Tavast. — Simo Hurtta. — Ritari Klaus.)	4: —
<i>Naamioita</i> , IV. Näytelmiä. (Carinus. — Alkibiades)	4: —
<i>Naamioita</i> , V. Näytelmiä. (Tuomas piispa. — Tarquinius Superbus. — Shakkipeli.)	3: 25
<i>Naamioita</i> , VI. Näytelmiä. (Kirkon vihollinen. — Maan parhaat. — Iloitutus. *) ..	3: 50
<i>Päivä Helsingissä</i> . Pilakuva	1: 85
<i>Runokirja</i> . Valikoima laulurunoutta	3: 50
« « « koruk.	4: 75
<i>Tuomas Vitikka</i>)	3: —
<i>Jaana Rönty</i> } Romaaneja routavuosilta	3: —
<i>Olli Suurpää</i> }	3: —
<i>Halla</i> . Runoja	2: 25
<i>Nuori nainen</i> . Neljä kertomusta	2: 50
<i>Työn orja</i> . Romaani	3: 25
<i>Rahan orja</i> . «	3: —
<i>Naisen orja</i> . «	3: 25
<i>Onnen orja</i> . «	3: 25
<i>Tähtitarha</i> . Runoja	3: 25
<i>Seikkailijatar</i> . Novelli	2: —
<i>Painuva päivä</i> . Runoja	2: 50
<i>Pankkiherroja</i> . Kuvaus nykyaikaisesta suomalaisesta liike-elämästä	3: 25
<i>Mesikämmen</i> . Joulutarina vanhoille ja nuorille	2: 50
<i>Musti</i> . Eläintarina	2: 50
<i>Elämän koreus</i> . Runoja	3: 25
<i>Paavo Kontio, Lakit. tohtori</i> . Romaani ..	3: —
<i>Leirivalkeat</i> . Runoja	5: —
<i>Kalevala näyttämöllä</i> . (Alkukuvaelma. — Maailman luominen. — Aino. — Sammon taonta. — Kyllikki. — Lemminkäinen Tuonelassa. — Pohjolan häät. — Kullervo. — Sammon ryöstö. — Väinämöisen lähtö. **)	4: 50
<i>Karjalan kuningas</i> , 4-näytöksinen runonäytelmä	5: —

II. Suomennoksia.

- Topelius*: Regina von Emmeritz.
 « Kypron prinsessa.
Runeberg: Kuningas Fjalar.
 « Nadeschda.
Racine: Phaidra.
Corneille: Cid.
Schiller: Wilhelm Tell.
Goethe: Iphigeneia Tauriissa.
Maaailman kannel: Valikoima laulurunoutta.
Dante: Jumalainen näytelmä I—III (Helvetti. —
 Kiirastuli. — Paratiisi).
Anatole France: Kuningatar Hanhenjalan ravintola.
Tagore: Puutarhuri.
 « Uhrilauluja.
-

III. Arvosteleuvia teoksia.

<i>Suomalainen näyttämötaide</i> 19 ^{9/4} 02	2: —
<i>Suomalaisia kirjailijoita</i> . Pikakuvia	4: 25
« « koruk.	5: 75
<i>Suomalaisen kirjallisuuden historia</i>	1: 75

*) Kukin näistä näytelmistä on saatavissa myös erikseen Kustannusosakeyhtiö Kirjan Näytelmäkirjaston numeroina 68, 69 ja 70 à 1: 50.

**) Teos saatavissa myös kolmena eri niteenä, joissa kussakin kolme kuvaelmaa, Kustannusosakeyhtiö Kirjan Näytelmäkirjaston numeroina 78, 79 ja 80 à 1: 75.